

Preservation of wetland habitats in the upper Biebrza Valley
Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy

Syg. GB/NP-JP/D2-3

Osowiec-Twierdza, 15 listopada 2017r.

Raport z liczenia noclegowisk żurawia (*Grus grus*) w 2017 roku, na obszarze objętym projektem LIFE11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”.

Metodyka

Monitoring noclegowisk żurawi (*Grus grus*) w roku 2017 został przeprowadzony na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422 (169,9 km²), który w swoich granicach obejmuje basen górny Biebrzańskiego Parku Narodowego wraz z częścią otuliny, oraz północną część Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 Ostoja Biebrzańska.

Podczas prac terenowych zastosowano metodykę zgodną z zasadami określonymi w ogólnopolskim programie Monitoringu Ptaków Polski pn. Monitoring Noclegowisk Żurawi (MNŻ). Wykorzystano także metodykę liczenia żurawi na zlotowiskach dostępną w literaturze przedmiotu (Sikora A. 2009, Sikora A i in. 2011).

Stanowiska do monitoringu wytypowano na podstawie danych z liczeń przeprowadzonych w latach 2013–2016, gdzie koncentracje ptaków wynosiły minimum kilkanaście osobników, własnych obserwacji oraz informacji o występowaniu skupisk ptaków w okresie wędrowkowym. Aktywnie wyszukiwano nowe noclegowiska. W tym celu na terenie badań kontrolowano żerowiska oraz miejsca dziennego odpoczynku, a następnie określano kierunek odlatujących na noclegowiska stad ptaków. Ze względu na charakter obszaru i znaczną ilość trudnodostępnych, bezpiecznych do nocowania miejsc (torfowiska, podmokłe łąki, starorzecza, mniejsze cieki wodne), przy sprawdzaniu potencjalnych miejsc noclegowych wykorzystywano również informacje przekazywane przez mieszkańców nadbiebrzańskich wsi, jak Rogożynek, Koniuszki, czy Jasionowo koło Krasnegoboru, a także

Projekt współfinansowany przez Instrument LIFE+ Komisji Europejskiej,
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.
Korespondencja: BPN 19-110 Goniądz Osowiec Twierdza 8; e-mail: Anna.Bojsza@biebrza.org.pl

obserwacje własne. 29 marca 2017 roku, o świcie, podczas monitoringu cietrzewia prowadzonego w ramach projektu Górna Biebrza, zaobserwowano skupisko ok. 600 żurawi nocujących przy dopływie Biebrzy między Ostrowiem a Nowym Lipskiem, w związku z powyższym zdecydowano się na kontrolę tego obszaru w okresie jesiennym.

Badania przeprowadzono w trzech terminach:

- liczenie wczesne: 8–11 września 2017 roku,
- liczenie środkowe: 21–25 września 2017 roku,
- liczenie późne: 06–08 października 2017 roku.

Liczenia żurawi prowadzono w korzystnych warunkach pogodowych, z użyciem lornetki, z punktów zapewniających dobrą widoczność. W miarę możliwości punkty obserwacyjne wybierano w miejscach zlokalizowanych powyżej miejsc lądowania ptaków (wieża turystyczna, wyniesienie terenu). Badania żurawi prowadzono wieczorem, podczas zlatywania się ptaków na miejsca noclegowe (ok. 2–3 godziny przed zapadnięciem zmroku) oraz rano, w chwili opuszczania przez ptaki noclegowiska (od świtu do około godziny po wschodzie słońca). Szczegółowe dane na temat konkretnych stanowisk oraz kontroli terenowych znajdują się na kartach stanowisk i formularzach liczeń (Zał. nr 2). Uzupełnieniem obserwacji było zaznaczanie przy użyciu odbiornika GPS lokalizacji żerowisk oraz miejsc odpoczynku wraz z datą obserwacji oraz informacją o ilości stwierdzonych żurawi. Dane przestrzenne zebrane w pliki shp zostały dołączone do raportu (Zał. nr 3).

Do analizy wyników wykorzystano zsumowane dane dotyczące wielkości stad przylatujących na noclegowiska lub z nich odlatujących, oddzielnie dla poszczególnych stanowisk oraz terminów kontroli (Tab.1).

Wyniki

Łącznie skontrolowano siedem stanowisk wytypowanych w roku 2017 do zbadania noclegowisk żurawi na obszarze projektu Górna Biebrza (Tab.1). Ich lokalizacje przedstawiono w Załączniku nr 3.

Tab. 1. Sumaryczna liczba żurawi rejestrowanych na noclegowiskach w trakcie kolejnych liczeń na obszarze projektu Górna Biebrza w 2017 roku.

Termin liczenia		Wczesne (LW): 08-11.09.2017	Środkowe (LS): 21-25.09.2017	Późne (LP): 06-08.10.2017
Nr	Lokalizacja			
GB_01	Sidra - Harasimowicze	131	96	<i>nie stwierdzono</i>
GB_02	Rogożynek/Kropiwno	-	91	264
GB_03	Szuszalewo/Nowy Lipsk	5	<i>nie stwierdzono</i>	12
GB_04	Ostrowie/Nowy Lipsk	<i>nie stwierdzono</i>	2	697
GB_05	Jasionowo/Krasnybór	-	86	218
GB_06	Koniuszki	<i>nie stwierdzono</i>	<i>nie stwierdzono</i>	<i>nie stwierdzono</i>
GB_07	Grabowo	<i>nie stwierdzono</i>	<i>nie stwierdzono</i>	<i>nie stwierdzono</i>
Razem:		136	275	1191

Cztery z powyższych stanowisk grupują powyżej 100 osobników żurawi, zaś na dwóch nie stwierdzono noclegowisk tych ptaków. W lokalizacji Koniuszki (GB_06), wskazanej w liczeniu przeprowadzonym w roku 2015 jako istotne noclegowisko (max. liczba żurawi: LS - 175) nie zaobserwowano nocujących ptaków, pomimo, że obserwowano licznie występujące żurawie na pobliskim żerowisku (pola uprawne) pomiędzy wsiami Koniuszki i Chilmony. Żurawie przed zachodem słońca udawały się na noclegowiska położone na północny-zachód. Okolice Grabowa (GB_07) znane również z poprzednich liczeń (max. liczba żurawi: 2016; LW - 112) wydają się być jedynie alternatywnymi żerowiskami lub dziennymi miejscami odpoczynku ptaków. Od końca sierpnia do początku września obserwowano gromadzące się na łąkach w tej okolicy grupy żurawi, jednak podczas liczenia wczesnego, tuż przed zachodem słońca grupa około 80 żurawi odleciała w kierunku północnym, w stronę rzeki Biebrzy. Nie odnaleziono noclegowiska, zaś podczas następných liczeń, żurawie tam nie zaobserwowano. Dużo mniejsze koncentracje ptaków w porównaniu z latami ubiegłymi odnotowano także na stanowisku Szuszalewo/Nowy Lipsk - GB_03 (max. liczba żurawi: 2014; LW - 91, 2016; LS - 101).

W 2017 roku spośród trzech liczeń (wczesnego, środkowego i późnego) najwyższą liczebność żurawi odnotowano podczas liczenia późnego - 1191 osobników (ok. 4,3 razy więcej niż w czasie liczenia środkowego). W tym okresie również na żerowiskach obserwowano znacznie większe zgromadzenia ptaków. Na znanym żerowisku pomiędzy wsiami Koniuszki i Chilmony liczba obserwowanych żurawi w przeciągu dwóch tygodni wzrosła kilkakrotnie (z średnio ok. 130 do ponad 500 osobników). Termin ten pokrywał się z przeprowadzeniem przez rolników sezonowych prac koszenia kukurydzy, które z uwagi na niekorzystne warunki atmosferyczne (opady, wysokie stany wód), przesunięte były

względem lat ubiegłych. Powstałe ścierniska stały się zasobnymi miejscami żerowymi, atrakcyjnymi dla żurawi. Wykorzystywanie pól uprawnych z preferowaną przez ptaki, bogatą energetycznie kukurydzą jest dość popularnym zjawiskiem (Sikora A. i in. 2015, Sikora A. i in. 2011, Mirkowska-Ibron I. 2011). Prawdopodobnym jest, że na czas późnego liczenia przypadł szczytowy okres koncentracji migracyjnych żurawi na tym terenie.

Największe zgrupowanie ptaków na noclegowisku stwierdzono na stanowisku Ostrowie/Nowy Lipsk (GB_04), podczas liczenia późnego – 697 osobników. Większość wówczas notowanych stad ptaków przyleciała na noclegowisko ze wschodu, tylko dwie grupy (łącznie ok. 130 os.) przyleciały z kierunku zachodniego. Powyżej dwustu żurawi stwierdzono także na stanowisku niedaleko Rogóżynka (GB_02) – 264 osobniki oraz na łąkach w pobliżu Jasionowa i Krasnegoboru (GB_05) – 218 osobników.

Biorąc pod uwagę fakt, iż populacje przelotne są populacjami otwartymi w sensie demograficznym, w których następuje wymiana osobników (Sikora A. i in. 2011) oraz możliwość nocowania żurawi także w pewnych rozproszeniach, całkowita, rzeczywista liczba żurawi wykorzystujących podczas jesiennych migracji obszar Górnej Biebrzy jest niewątpliwie wyższa.

Załączniki

1. Mapa z lokalizacją skontrolowanych w roku 2017 stanowisk.
2. Wypełnione karty stanowisk, formularze liczeń.
3. Dane przestrzenne w postaci plików wektorowych z lokalizacją noclegowisk żurawi, miejsc obserwacji, żerowisk oraz dziennych miejsc odpoczynku.

Literatura

1. Mirowska-Ibron I. 2011. Program ochrony żurawia *Grus grus* w Polsce - Projekt. Strategia zarządzania krajową populacją. SGGW. Warszawa.
2. Sikora A., Ławicki Ł., Wylegała P., Lenkiewicz W. 2015. Liczebność i rozmieszczenie żurawi *Grus grus* na jesiennych noclegowiskach w Polsce w latach 2009-2013. *Ornis Polonica* 2015, 56: 1-25.
3. Sikora A., Lenkiewicz W., Ławicki Ł., Wylegała P. 2015. Monitoring Noclegowisk Żurawi. Instrukcja prac terenowych. Państwowy Monitoring Środowiska.

4. Sikora A. 2011. Żuraw. W: Sikora A., Chylarecki P., Meissner W., Neubauer G. (red.). Monitoring ptaków wodno-błotnych w okresie wędrówek. Poradnik metodyczny; ss. 113–121. GDOŚ. Warszawa.
5. Sikora A. 2009. Metodyka liczenia żurawi *Grus grus* na zlotowiskach – propozycja monitoringu w Polsce. Notatki Ornitologiczne 2009, 50: 29–41.

Sporządził:

Justyna Pińkowska

asystent ds. ochrony przyrody w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

Projekt współfinansowany przez Instrument LIFE+ Komisji Europejskiej,
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Biebrzański Park Narodowy.
Korespondencja: BPN 19-110 Goniądz Osowiec Twierdza 8; e-mail: Anna.Bojsza@biebrza.org.pl